

UČITELJSKI TOVARŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dne vsakega mesca, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr.,
za pol leta 1 gold. 30 kr.

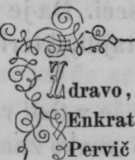
Tečaj VIII. v Ljubljani 15. septembra 1868. List 18.

Deležnikom pervega občnega zbora ljudskih učiteljev

na

(KRANJSKEM)

15. kimorca 1868. l.

Zdravo, verli bratje zbrani!

Enkrat vgoden nam je čas,

Pervi v beli tū Ljubljani

Zlata zloga objema nas!

V zlogi moč rodi se prava,

V zlogi krasni vspeh cvetè,

V zlogi se razvija slava,

V zlogi raj na svetu je!

Zloga naj bo nam vodnica,

Zloga vtis spodbadanja,

Zloga vselej tovaršica,

Zloga zvezda upanja!

Torej, bratje, veseljujmo!

Enkrat vgoden nam je čas,

Slavno prvi god praznujmo,

Zlata zloga objema nas!

A. Praprotnik.

Šolski red in strah, njegova imenitnost in težavnost. *)

Šola, t. j. ljudska šola, je tista očitna naprava, ktera z izobraževanjem dušnih in telesnih moči za to skerbí, da otroci morejo v svojem poznejem stanu časní in veční poklic doseči. Posebni pripomoček v ta namen je podučevanje; toda ljudska šola ne spolnuje svoje naloge in ne pospešuje pravega blagra človeštva, ako samo podučuje in ne gleda tudi na druge moči človeškega duha. Kaj bi pomagalo podučevanje, kjer bi se tudi serce ne žlahtnilo in volja k dobremu ne vodila, kjer bi se ne izobraževal ves človek z vsemi njegovimi močmi? Velikokrat so vednosti marsikomu škodovale, ako je človek imel popačeno serce in sprideno voljo; dobro serce pa in krepostna volja imata povsod svojo vrednost, ona kinčata vsaki stan, vsako starost in vsaki spol. Da se ta namen doseže, katerega vsaka šola imeti mora, je potreba zraven podučevanja tudi dobrega šolskega reda in straha. Vse naprave in postave in obnašanje učenikovo, da se red v šoli ohrani, se imenuje šolski strah in red. Ako je pravi šolski strah in red v šoli, spričuje to lepo zmožnost učenikovo, ako ga ni, ima učenik polno zaderžkov, ko hoče svoj namen doseči. Da je pa šolski red velike važnosti v šoli, ne more nobeden tajiti, kateri je le enkrat šolo od znotraj pogledal.

Sej so otroci, kateri so šoli izročeni, še v tisti voljni starosti, kjer je serce še odperito in občutljivo za vsako zunajno moč, ko se sprejeti nauki tako globoko v serce vtiskajo, da jih otrok vse življenje ohrani. Kako bi ostalo očetovsko podučevanje, prijazno priganjanje in lepi zgled učenikov brez sadu? Šola more pod vodstvom zvestega in previdnega učenika postati naprava, kjer se otroci morejo vseh čednosti navaditi. Že s tem, da se otroci precej pri začetku šole morajo terdnega reda in nekake resnobe navaditi, so prisiljeni slabe navade odložiti in čednosti si pridobivati. Koliko priložnosti daje življenje v šoli, da lenega k pridnosti, nerednega k rednosti, lahkomišljenega k pameti pripelje! Koliko nagibov najde otrok v šoli k priljudnosti, prijaznosti, krotkosti, prizanesljivosti in k drugim čednostim. S temi in več drugimi rečmi je šola res naprava, ki ne le za šolski čas otroka naj lepših čednosti privadi, ampak tudi v vsem človeškem življenji svojo moč razodeva.

*) Iz letnega sporočila c. k. glavne šole v Postojni.

Vredn.

Kakor je pa šolski red imeniten in blagonosen, ravno tako težaven pa je tudi, in kdor to težavnost premisli, ne bo šole za vsaki naj manjši otroški pregrešek odgovorne delal, veliko manj pa še šolo dolžil, ako se kateri njej izročenih že v mladih letih zgubi. Vsaki vé, kako malo se večji del domá pri starših zgodi, da bi otroke za šolo pripravili in učenika v njegovem prizadevanji podpirali. Večkrat se zgodi, da šola dobí veliko zanemerjenih in včasí tudi popačenih otrok. Kako hudo se zdi malemu šolarju mirno in tiho biti, ker ne vé in ne more razumeti, čemu je to. Vse še bolj prijazno opominjevanje in svarjenje malo pomaga, ker vse kmali pozabi otrok.

Napolnjene šolske sobe, kako različnost otrok v starosti in vednostih nam kažejo, in vendar se mora na vsacega zmed njih gledati! Kteri učenik bi bil v stanu, med sto in več otroci vsacega tako obdelovati, kot zahteva njegova starost in njegov umski stan?

K vsemu temu pa še pridejo slabi zgledi zunaj šole. Po hišah slabih staršev se večkrat naredbe in ukazi učenikovi vpríčo otrok grajajo, od učenika se slabo govori, in otroka še večkrat podpihujejo, da bi se učeniku ustavljal.

Iz tega se vidi, kako težavna je za učenika naloga, šolski strah in red ohraniti in da je velike poterpežljivosti in vedne skernosti treba, da se ta naloga dobro in v občni korist izveršuje. Le nepremagljiva serčnost in vdana ljubezen do mladine stori, tudi takrat svoj namen neprestrašenopred očmi imeti in ga tudi doseči, ko škodljivi vtoki, katerim se ustavljati ne moremo, s strašno močjo lepi sad dolgega delovanja pokončati hočejo.

Toda naj bodo težave in zaderžki še tako veliki, ravno tim nasproti mora učenik svojo moč poskušati. Nikoli ne sme učenik misliti, da z vsem delom in trudom nič ne opravi, nikoli ga ne morejo taki zaderžki izgovorjati, ako svojo nalogo vnemar pušča.

Kaj pomaga vertnarju, ako čez obilnost plevela toži? Ali doseže mornar svoj namen, ako se viharnega morja zbojí in iz strahu pred pečinami vožnjo po morji opušča? Iztrebiti mora vertnar plevel, ako hoče imeti obilno žetev, in pogumni mornar spravi viharju in valovom vkljub svojo barko k bregu.

Tako naj bode tudi pri učeniku. Naj ne bo prestrašen in obupljiv, ako njegova dobra volja in resno prizadevanje zadene na nepremagljive zaderžke, in ako škodljivi vtoki zopet pokončajo to, kar je tako težko in zvesto postavil, ampak z novo močjo in ve-

selim srcem naj se ustavlja sovražnim močem. Se vé, da tako delovanje tirja, da človek tako rekoč, sam na se pozabi, da le z vsemi močmi in gorečo ljubeznijo dela za mlada serca, ki so njemu izročena; pa velik je tudi blagoslov, ki pride za toliko zvestobo, in čut in zavest, da smo naj svetejši delo človeštva pospeševali in sejali seme, katero nam obeta žetev v naj poznejših časih, ta zavest je vredna visoke cene.

Jan. Košmelj, vodja.

Lepopisje v ljudski šoli.

Pri vsakem nauku je treba skrbeti, da ga povzdignemo do popolnosti. Ker je pa popolnost idealna in se skoraj po slabi človeški moči doseči ne more, se ji le približujemo, ako prizadevanje po nji krepko narašča. Geslo vsakemu mojih tovaršev je ali naj bode: Čim bolj nam je popolnost oddaljena, tim bolj se prizadevamo, da dosežemo svoj namen. Da veliko stopinj storili še nismo na težavni stezi k popolnosti, vsak šolnik lahko spozná. Torej čversto na noge, združimo se, priobčimo svoja mnenja, spulimo plevel iz rodovitnega polja, in žetev se mora bogato obnesti. Iz pridelanega zaklada naj si jemlje vsak čistega, zlahtnega zerna, in ta mu bode naj bolji navod, da doseže svoj blagi namen, ter napreduje v popolnosti.

Akoravno gradivo lepopisnega nauka obsega le malo in véliko abecedo, je ta nauk v oziru na njegovo estetično in praktično stran tako obširen, da se na tem prostorčku ne more vsestransko pretresovati.

Ta nauk razdelujem v dva poglavitna dela: 1. v učne pripomočke za lepopisne vaje; 2. kako mladino podučevati v tem nauku?

Učna pripomočka sta učeniku črna platnena; še bolje kavčukova, elastična, a dobro napeta tabla, na katero se dá na obeh straneh pisati, in kreda. Za prva dva razreda se tabla prepreže s tankimi črtami, med ktere se čerke tako postavljajo, kakor jih morajo šolarčki potem v svojih enako načrtanih zvezkih posnemati. Čerte na tabli se narejajo s pokredanim debelim motovzom za vsako novo pismeno vajo.

Take debele čerte zeló kazé lepoto učiteljevega spisa; s tanko nitjo narejene so ravno tako učencem vidne, kakor svojemu namenu zadostljive. Bolje je, da so te čerte z rudečo oljnato barvo narejene, ter da vedno na tabli ostanejo; razume se, da morajo tanke biti ko nit. Za tretji in četerti razred naj učenik, ako mu je moč, na tablo brez čert, ali k večemu na eno samo čerto svoje predpise izdeluje; le táko pisanje se bode učencem umetno zdelo, pa tudi posnemanje našlo. Ljudska šola pripravlja mladino za vsakdanje praktično življenje; tù pa se poslužujemo nenačrtanega papirja,

torej naj otroci začnejo na goli pápir pisati, ko so v enakoličnosti dobro napredovali.

Drugi pripomoček učiteljev je kreda. Mnogo jih je, da imajo però popolnoma v svoji oblasti, a ne toliko, ki bi znali ravno tako gospodariti s kredo. Po tabli kredo tako voditi, da so čerte vse enako tanke in debele, je skoro umetnost, ker se dobra, mehka kreda, koja se redko dobí, hitro drobí; čerte se kmalu v drugi širokosti pokažejo, kar bi ne smelo biti. Treba je tedaj kredo suhati, da potegljeji vkljub spremenljivosti krede vendar enaki postajajo. Pri vsaki besedi kredo obrezavati ne gre, za širokost krepkih potegljejev jo pripraviti je dobro, a mehka kreda se hitro zlomi. Temu bi se pomagalo, ako bi kredo po fabrikah v širokovotle bilke vlivali. Kreda za lepopsisne predlage naj bo skoz in skoz prosta pesenih zern; le s tako se more spisati krasni spis s tisto intenzivno svetlobo, koja ga oživlja.

Učenci imajo pa učne pripomočke: peresa in pisne zvezke.

O peresih, se vé da jeklenih, kterih imamo vsake verste na zbiranje, se ne moremo kaj potožiti. Da se jeklenim peresom podtika vzrok slabega pisanja, težka roka, negibčnost itd., se mi čudno dozdeva, ker to nikakor res biti ne more. Jeklo štejemo res med težke kovine, a zaradi tega jekleno pero s tankim gibčekom vred ni veliko težji od gosjega, in nikakor ne stori težke roke. Tu velja le majhna poskušnja, in prepričani bomo, da ni tako. Če po načinu gosp. Levca, slavnega našega krasopisca, pišemo par besedic z raztegnjenimi tremi persti pero držaje naj pred s silo, se bode roka kar ustavljala ter kmalu oterpnela, potem pa poskusimo še z lahko, skoro medlo roko verstico pisati, in spoznati moramo, kaj je vzrok težke roke! Roka tudi težka, negibčna postane, če je mesto na enem samem kraji pa poleg vse lahti podperta, ter se na dolgo ob podlago dergne.

Kakošni so pa pisni zvezki?

Naj mi bode dovoljeno o njih naj ostrejšo sodbo izreči! Slabejši, kakor jih imamo, ne morejo biti. Kupimo si po dva krajcarja nekaj takih zvezkov z ošabnim napisom: „*Schönschreib-Buch*“, ter jih pogledmo z ojstrim očesom od prve do zadnje strani. Na prvi strani občuduješ, častiti bralec, krasno izdelani lesorez „*Salzburgisches Ross*“! To ti je slika, ki mora mahoma požlahniti estetični okus mladega podobarja, prepolniti serce njegovo s čisto moraličnim čutjem!! Na drugem zavitku dobiš jasno predčbo kake stvari iz prirodoписа, da koj ugameš ter spoznaš, kaj da predstavlja slika, posebno če moreš brati podčerkana imena! Po takih podobah naj si mladina občutkov za lepo nabira?! Res je, da malo velja tak „*Schönschreib-Buch*“, ki obsega eno celo polo papirja! Koliko pa stane eden izmed dvanajsterih zvezkov Schillerjevih del, ki jih je izdal Winiker v Bernu? En zvezek v petnajstih polah iz lepega papirja, snažno natisnjen s klasičnim tekstom samo 29 krajc.! Ako se tiskarji zadovoljijo z majhnim dobičkom pri takem, gotovo težkem delu, zakaj bi ne pripravili ljudski šoli takih lepopsisnih zvezkov, ki

bi šoli bolj koristili? Ali ni škodi pisni zvezek med trgovino, ktera zanesljivo svojega kupca najde in kterih se neizrekljivo veliko prodá? Ali niso po vsem svetu šole, v kterih se otroci pisati učé? Za izdajo klasičnih del se naročnikov na deset, in tudi več tisuč oglaší. Ali jih mar ni stokrat in stokrat več, ki bi lepše in koristnejše zvezke raji plačevali za pol krajc. dražji? Čuditi se mora vsak, da dandanes iz glavnega ces. mesta gori omenjene „*Schönschreibbücher*“ za ljudsko šolo dobivamo. Hvalevredno je sicer početje, da po zavitkih lepopsnih zvezkov tiskajo take podobice, po kterih bi si nevedna mladež marsikako predložbo neznanih stvari pridobivala; toda ta namen se pa doseže le takrat, kedar so slike izverstne, ali da nam vsaj v prostih obrisih reč pokažejo. Koliko bi nam bil zlajšán kazavni poduk! Če je že treba slike na zavitku, zakaj niso take, kakor vemo, da bi se nabrane predložbe po njih razjasnovale? Kolikor imajo tiskarji stroškov za „ein türkisches Kaffehaus, ein arabischer Richtplatz“, Szene aus dem Volksleben in Neapel, Amerikanische zum Wassertod Verurtheilte, ein Raubanfall, die Reunion der Thiere, za „ganzes Thierreich der Welt“, 548 aller Art Thiere, 146 Vögel, gedruckt“, ravno toliko bi jih imeli za proste obrise (konture). *)

Tudi papir v zvezkih je graje vreden; skoro vsak premaka, in od tod pride, da otroci na drugo stran neradi ter vselej gerji pišejo, kot na pervo. Za prvi razred naj bode papir tolikanj terdnejši, kolikor bolj otroci pritiskajo in nevkretno pišejo. Zadnjič so še tudi slabe rudeče ali višnjeve čerte, med ktere otroci čerke postavljajo, zaradi njih debelosti in za vse razrede v enaki razmeri nastavljene širokosti.

Kakošni naj bodo torej lepopsni zvezki?

1. Papir naj bo gladek, ali vsaj takošen, da se novo però ne bode zaderalo. Papir tudi ne sme premakati, da se dá na obeh straneh nanj pisati in da se pisanje obeh strani na eni strani ne združuje.

2. Vsak zvezek naj obsega dve celi poli t. j. 16 strani, ktere učenec v desetih vajah napolni.

3. Te dve beli poli ste zaviti v platnici iz barvanega papirja. Za en razred in eno versto naj bode zavitek jednobarvan.

4. Na licu zavitkovem naj stoji mesto slike in Schönschreibbuch: *Vaje v lepopsu* ali *lepopsne vaje, načerka I . . . I . . . razred, pričel dne . . . končal dne . . . 186 . . .* Ta napis naj bi bil z velikimi in malimi čerkami natisnjen. Okoli tega napisa naj bi bil lep robec, kteri bi služil za predlogo v risanju.

5. Zadnja stran zavitka naj kaže prosto, a umetno po pravilih resnične razmere izpeljane podobice za pojasnenje slovenskih in nemških beril, iz prirodopisja, posebno žival in rastlin, iz naravoslovja, nektore mašine, fizikalčne aparate i. t. d. za četerti razred vsakoverstne predlage za vaje v risanju.

*) Tiskarji menda te reči prav dober kup pokupijo ali poberó iz ilustr. časnikov, knjig i. t. d. Vredn.

6. Vsa skerb naj bi se obračala na sestavo liniature. Verste naj bi bile blede barve in prav tanke, da bi se 3 — 4 pedí daleč vidile.

7. Zvezki naj bi bili po redovnih številkah razversteni. Pervi številčni zvezek I. za prvi razred naj bi imel redke verste po dve čerti za toliko časa, dokler se ne prične dolgih čerk pisati. Ostali čas leta naj jim služi zvezek, šte. II., s štirimi verstami, v bolj široki razmeri, po kateri se napake bolj vidne pokažejo.

8. Zvezke, šte. II, rabijo tudi učenci drugega razreda 1. pol leta. Drugo polletje dobé ožji načertane zvezke, šte. III.

9. Ako so dobro napredovali, se v tretjem razredu začno lepópisne vaje na zvezke, šte. IV z eno čerto; učenci, ki niso še zmožni, pišejo na šte. III.

10. Druzega pol leta pišejo v tretjem razredu na goli, ne-načertani papir s podkladkom (Faulenzer), šte. V.

11. Četrti razred naj bi pisal na veči zvezke, šte. VI. in ako bi bilo mogoče brez podloženih čert. Dober perst od papirjevega krajca bi bil iz ene same tanke čerte narejen okvir, na desnem in levem robu tega okvira bi bile pa zaznamovane čertice, od in do katerih bi se posamesne verste razprostirale. Brez njih bi nevajeni učenci zdaj više, zdaj niže zabredli. Pri takem pisanji se pazljivost tudi veliko povekša.

12. Da lega stanovitna postane, naj učenci podlagajo ležeče čerte (Lagelinien). V tretjem in četrtem razredu so te ležeče čerte že na podkladku narisane. Pri prvih vajah se ležeče čerte dobro obnašajo. Vsi potegljeji so enako vsaksebi, enako ležeči, in za vsak prvoten potegljeji je treba roko enakomerno pomikati; za ravnomernost pisanja ni boljšega sredstva.

S takimi zvezki bodo otroci veliko veselja imeli. Jih spoštovaje bodo skerbili, da jih čiste ohranijo, jih zavivajo ter snažne k očitnemu sprašavanju prinesejo.

Po takih zvezkih se bode skazalo, da navdaja slehernega jedna misel, da je, en učenik, ena šola, ena odgoja, en národ! V edinosti je moč! Hrepenimo po njej!

(Prih. konec.)

0 p e t j i .

Dve vprašanji pri letošnji godbini skušnji učiteljskih pripravnikov:

a) Kaj je namen petja sploh, in čemu se v petji podučuje v ljudski šoli?

b) Kako naj se v petji v ljudski šoli podučuje, da ta poduk svoj namen doseže?

„Petja le tam slišat' ni,
Kjer poštenih ni ljudi“.

a) Petje, glavni del veličastne muzike, štejemo k naj boljšemu in pripravnijemu sredstvu za povzdigo нравne omike, za vzbujenje blagih, žlahtnih čutil, pa tudi za pospeševanje poštenega, modrega družbovanja. Zveden pedagog sedanjega časa o petji tako le govori: „Petje zbuja mnogo, mnogo čutil in odpira svetišče polnega serca s svojimi mirnimi radostimi in neizrekljivimi čutili. Kar je okó za um, ki razločuje in razsoja, to je uho za notranjega, občutljivega človeka. Po glasu se razodeva misel, v melodični lestvici in v premembi mero-glasja se spoznavajo naj manjši občutki njeznega serca, in kar nobena beseda zaznamovati ne more, to izrekuje prijetni glas“. Veselo je, da se dan danes petje vedno dalje razširja in povsod skerbneje goji; ker to kaže očitno pot do prave omike in olike. Po cerkvah donijo prijetni glasovi nedolžnih otročičev; na koru se slišijo krepki glasovi mladenčev in devic. Po šolah nahajaš enako pridnost in enako veselje do lepe umetnosti. Učitelj in učenec kažeta po nevtrudljivih vajah nagnjenje do lepega in prijetnega in stud do nenravnih in nepoštenih vesellic. Pa ne samo po cerkvah in šolah, ampak tudi po prostornih dvorinah in gosposkih vertih, kakor tudi v družinskih krogih slišiš izverstno petje, ki ti meči serce in ga navdaja s sladkimi čutili. Napravljajo se društva, ktera z združenimi močmi in nevtrudljivo pospešujejo to lepo umetnost, ter s tim tudi poslušalce v žalostnih urah tolažijo, in jih razvedrujejo, da se njihovi duh povzdiguje k Njemu, kateri deli vse darove, torej tudi dar petja. Ako petje tako prečudno žlahtni človeško serce, ako njegove strasti mami in mori, ako jeznega umiri, ako žalost preganja in vdihuje veselje, — gotovo ni le to mali del izobraženosti, marveč je petje sredstvo in pomoček do prave omike, ktero doseči naj skerbí vsak človek.

Če je petje pot do estetičnega izobraževanja sploh, je pa tudi v pedagogičnem pomenu enako važno in koristno. Godba ali muzika sploh požlahtnuje človeško serce, ali petje pa je še posebno primerno, da otroška serca vnema do prelepih pojmov, ter jih odvrcaje od nespodobnih iger in vesellic. Vse drugo godbino orodje je več ali manj nepripravno za šolsko rabo in sicer nekoliko samo na sebi, nekoliko pa to zaderžujejo tudi druge okoliščine. Petje ima torej v šoli prednost med vsem

drugim godbinim orodjem. Ako se petje umno uči, se glas vterja in lepša; petje pripomore tudi, da človek lepše in bolj gladko govori; tudi uho se privadi, da na tanko zapopada različne glasove, in koristno je petje glasnim organom. To so splošne dobrote, ktere ta umetnost prinaša šoli. Petje pa še tudi drugače koristi, in sicer posebno, ako ga prevdarjamo iz нравnega stajališča. Otroci se vadijo cerkvenih in drugih lepih pesem, ki jim povzdigujejo serce do Boga in do vsega poštenega.

Take pesmi pri otrocih zbuja jo nekako jasno, veselo in srečno življenje.

Vera, ktero kristijani razodevajo v cerkvi, je vzvišena nad vsemi posvetnimi rečmi. Ona je veličastna in resna. Vsake šole naj bode tedaj sveta dolžnost, da skerbí kolikor more, za spodobno in spodbudno cerkveno petje in da tudi po tej poti dela za pravo нравno in pobožno življenje. Posebno marljivo naj se gojí koralno petje. Važno je, ktero in kako cerkveno pesem si orglar izbere za to ali uno pobožnost ali svečanost. Ako izbiraš pesmi za cerkev, išči takih, ki v njih veje cerkveni veličastni duh, ne pa posveten; cerkvene pesmi ne smejo imeti glediščinega značaja, ker tako petje bi ljudstvo posvetnih veselíc spominjalo in njih pobožne misli motilo. Cerkvene pesmi morajo biti počasne ali saj ne hitre, in nikdar na poskok in ples. Orglar naj skerbí za lepo melodijo, ktera je izraz globoke pobožnosti, in za čedno harmonijo. Melodija je duša vse pesmi, harmonija pa jo utelesi, da jo imamo bolj živo pred očmi. Tudi se mora pri pesmih ozirati na čas cerkvenega leta in na praznik, kteri se obhaja. Ravno tako je treba vediti, ako so orglar in pevci zmožni to ali uno pesem brez vidnih pomot izverševati, ali ne. Ker pa pevci neprenehoma in nepretergano ne morejo peti, naj orglar skerbí za pristojne igre pred pesmijo in po vsakem pesniškem stavku in po pesmi. Tudi nimajo prav tisti orglarji, kteri vedno hrepené po novih pesmih, stare, lepe in ljudstvu znane pa zametujejo. Kar je dobrih lepih pesem, naj se prepevajo, akoravno so stare. Tù pa tam so nevšečni pa prav plitvi orglarji tako zbirčni in svojeglavni, da nočejo nobene stare pesmi več zapeti ali orglati, češ, to bi bilo preprosto; pa ravno to kaže, da tak orglar prav malo razume, kaj je petje in godba. Kakšno in ktero petje in ktera godba je prava? gotovo tista, ki naj zvestejše posnema ljudske na-

vade in čutila posamesnih dogodeb in okoliščin. Imamo mnogo prelepih národnih cerkvenih pesem, ki pa jih neumni orglarji namesti da bi jih gojili, pa še le odpravljajo in zatirajo, in kar taki sami skujejo in v svoji nevednosti mislijo, da je lepo, nima ne nog, ne glave in le lepo narodno in pobožno čutje pači in uničuje. Še bolj pa grešé tisti orglarji, ki kakim znanim posvetnim, veselim napevom podstavljajo cerkvene pesmi. Taki orglarji in pevci zaslužijo, da bi jih kakor nekdam zveličar, šumečo druhal, s korobačem spodil iz cerkve.

Rekli smo, da primerno petje v šoli otroke drami in zbuja, da se tudi drugih nauk raji učé. Veselje do petja in godbe je Bog človeku v serce vsadil. Učitelj naj tedaj to veselje pri otrocih primerno goji in v pravem tečaju pospešuje. Že pri pervincih v prvem razredu naj učitelj otroke spodbuja in vadi, da včasí zapojó kako lahko in obče znano cerkveno ali drugo primerno pesem, ki so jo že v cerkvi ali domá večkrat slišali.

Otroci se pri takem ravnanji odvadijo preresnobnega življenja v šoli; niso več tako bojazljivi in strašljivi in so torej za uk pripraviši. Če p. učenci dalj časa napenjajo svoje duševne moči, se zelo vtrudijo; ako jim pa učitelj vmes pusti, da zapojó kako veselo pesmico, si vsi vkup, učenci in učitelj, počijejo. Ložaji se potem dalje podučuje, in tudi nauk bolj tekne. To priporočamo vsem učenikom po vseh razredih ljudskih šol. Ne manj spodbudno je petje namesto molitve pred in po šoli; vendar tudi to ne sme popolno navadno biti. Petje v šoli naj bo podobno cveticam, ki jih le včasí tergamo za veselje.

b) Pervi nauk v petji se začénja s tim, da se izobražuje godbini posluh, pravo merilo in glas, in da se otroci vadijo naj potrebnjših vodil o godbi, potem pa podučevanje v takih pesmih, ki jih učenci pojó v šoli, v cerkvi in domá. Po spodnjih razredih se take pesmi le po sluhu vadijo; v zgornjem razredu, če je mogoče, se še le vadijo po glaskah.

Perve vaje dajó obilno gradiva po vseh razredih glavne šole. Da se posluh vadi in razvija, ima učitelj mnogo pripravnih sredstev. Kar koli uho žali, naj učitelj nikdar ne terpi v šoli. Zraven naj učitelj tudi zahteva, da učenci pri odgovorih prav glasno govoré, da vsaki glas prav izgovarjajo in povdargajo. Lepa in koristna vaja je, da učenci za učiteljem glasove, zloge in besede izrekujejo in sicer začetkoma z enako visokim glasom, pozneji pa više in niže, posamesno in skupno. Ako se

tudi bere včasih z višim, včasih z nizkim glasom, je to prav pripravno, da otroci dobé dober posluh. Orodje, ki naj v šoli petje podpira, so navadno gosli, glasovir ali fisharmonika. Naj pripravnije so gosli. Z njimi naj učitelj vadi višje in nižje glasove. Ne manj truda prizadene, posebno pri manj zmožnih otrocih, da si natančno taktno - čutje prisvojé. Poterpežljivost in sterpnost priporočamo pri tej reči vsakemu učitelju. Skerbno naj pazi, kdor koli petje uči, da se pevski organi naravno razvijajo. Znana didaktična pravila: „od lahkega do težkega, od prostega do zloženega, od znanega do neznanega“, naj se tudi pri tem poduku na tanko spolnujejo. Kedar koli in kateri koli pevski organ se preveč napenja, škoduje otroku pri glasu. Počasno napredovanje od stopaje do stopnje ima povsod dober vspeh in koristne nasledke.

Poglavitni del vsega šolskega petja so pa vaje takih pesem, ktere učencem v šoli ali zunaj šole koristijo. V šoli pridejo učencu v prid take pesmi, katerih zapopadek je nравоverski in melodija lahka. Take pesmi pojó učenci pred in po šoli. Lahke pesmice z razumljivimi besedami, ktere pojó med učnimi urami, da se počijejo in potem bolj živo dela poprimejo. Zunej šole rabi učenec cerkvene pesmi za povzdigo pobožnega duha pri službi božji, pa tudi druge poštene pesmi za podlago národnemu petju, da se pospešuje družbeno življenje.

Preden se pa kaka pesem ali po sluhu ali po glaskah uči, naj učitelj naj pred skerbí, da učenci besede umejo. Mladi učenci naj se besed kar na spomin naučé. Mladina naj navadno le enoglasno (unisono) poje; vendar naj se večji učenci tudi vadijo drugih glasov.

Pesme v mehkiem zvukovodu niso pripravne za ljudske šole. Le nektare cerkvene pesmi za advent in post se smejo otroci teh šol učiti; ker petje v tem zvukovodu bi bilo potrata časa, ktereга bo tej šoli vedno bolj manjkalo. Marljiv učitelj v svoji šoli vse dobro poskuša, in kar se mu kaže naj boljega, tega pa se poprijemlje. Tako je tudi pri petji: Poskušaj, in kar ti tekne, to si prisvoji!

J. L.

Književnost.

Družba sv. Mohora nas je tudi letos razveselila s peterimi lepimi knjigami. Dobili smo: 1) „Življenje svetnikov in

svetnic božjih“. Po naj boljših virih spisal dr. J. Rogač, III. snopič. 2) „Kristusovo življenje in smert v pre-mišljevanjah in molitvah“. Poleg Gašparja Erharda za Slovence predelal Štefan Kocijančič, I. snopič. Ta knjiga daje učiteljem keršč. nauka mnogo lepega gradiva za šolo. 3) „Domače in tuje živali v podobah“. Slovenskej mladini v poduk in kratek čas, popisal France Erjavec. Ta izverstna knjiga obsega te le prav lepe točke: pomladanski dan, mnogoverstnost živali! pes, maček, konj, osel, ovca, koza, govedo, bivol, svinja, domači kunec ali zajček. Nobena slovenska šola naj bi ne bila brez te prekoristne knjige! 4) Mati božja do-brega sveta“. Povest iz časov turških bojov konec XVI. sto-letja. Spisal duhoven ljubljanske škofije. Ta povest je tako mična in v domačem duhu pisana, da je bralec ne more odložiti pred, preden vse ne prebere. Kakor nalašč je ta knjižica za darila naši mladini. 5) Koledarček družbe sv. Mohora za na-vadno leto 1869“. Ima to le kazalo: Škof in Savojček, tolažba na smertni postelji, bor z volkovi, jug snubi burjo, božja pot na Kerki, misijonarji med avstrijskimi divjaki, venec napitnic ali zdravic ženitovanjskih, besedica o velikej važnosti sadnega drevja, nekaj željá slovenskim gospodarjem, zaklad dobrih nauk in svetov za gospodarje in gospodinje. Ako je še kje kdo iz med učiteljev, da ni pri družbi sv. Mohora, naj se vendar zdrami in naj zapiše sebe in svojo šolo v to verlo bratovščino, ktera tako lepo pospešuje národno in pobožno oliko med Slovenci!

Koristne reči.

Kako se mora že o prvi mladosti ravnati z očmi.

Ko zapusti otrok naročje skerbne matere, začenja se mu berž novo veselje, namreč luč ali svetlobo in zrak. Ako se ozi-ramo na različne okoliščine, ktere so pri in po rojstvu dete-tovem, lahko vidimo, kako velikrat se nahajajo že v zgodnji mladosti napake, ki so očem zeló škodljive. Dostikrat se že v prvi mladosti pokažejo in tako ljudje menijo, da so priro-jene, kar se pa gotovo reči mora, da ni tako res; temuč da so še le potem nastale. Nočem ravno terditi, da so oči vedno brez napak, da bi jim te ne bile tudi prirojene, in da so oči pokvarjene

že od rojstva, pa hvala Bogu! da je tole redkejši, kakor pa sploh priprosto ljudstvo misli. Resnično prirojene očesne napake se opirajo ali na napačno napravo trepavnic, ktere so ali preveč odperte ali pa ravno narobe, namreč preveč zaperte, t. j. preveč zaraščene; ali pa v notranjem očesu na zaperto punčico; ali pa je skaljena kristalna lečica (siva mrena) tega kriva.

Te dve napaki se dostikrat še le po, in le malokdaj pri rojstvu prikažete; torej naravo krivično obdolžujemo tega, česar so krive te človeške slabosti! —

Dete odprè oči malo trenutkov potem, ko je bilo rojeno; ali zopet jih zaprè pravilno za več časa, in sicer kolikor toliko, kedar vpije in kriči, in kedar spi in včasih še celó, kedar čuje. To je že tako rekoč naravni pomiglej, kateri nas opominja okó, ta žlahtni biser, pred preveliko svetlobo obvarovati. Pa kako redkokrat ga ljudje zapazijo in vbogajo!

Nočem ravno reči, da je novorojenem detetu temota neogibno potrebna, ali toliko pa gotovo in sicer od rojstva do groba kakor svetloba in zrak. Oboje, prevelika svetloba, kakor tudi pregosta tema škodujete, torej bo gotovo srednje pravo. Soba, v kateri je novorojenec, naj bo primerno razsvetljena in posebno se mora varovati, da solnčni ali umetno napravljeni žarki ne padajo ravno detetu na obličje.

Kakor škoduje in je neprijeten merzel zrak gorkemu ali vročemu telesu, ravno tako more biti neprijeten in še celó škodljiv detetu. Le pomisliti je treba, kako je že odrasčenemu človeku neprijetno, ako pride hipoma iz tamnega na svetel kraj, koliko neprijetniši mora to še le djati detetu, ktero še popred ni videlo belega dneva.

Svetloba v sobi se mora tedaj vedno bolj zvekševati ali bolj ne, nego je po navadi dan svetel. Tudi za zdravi zrak se mora skrbeti, kajti spriden zrak napolnjen z dimom in soparji je novorojenčevemu očesu na dva načina škodljiv, prvič zato, ker ga okó ni navajeno, in drugič pa, ker po njem zbolé mnogokrat drugi organi in zarad njih bolehnosti tudi oči lahko obolé, ker so z njimi tako natančno zvezane. — Pa ne samo spriden, temuč tudi ne zadosti gorak zrak je mladim očem škodljiv. Merzleji zrak pa je detetu ne le samo tako občutljiv, kakor odrasčenemu, ako iz gorke v merzlejo sobo stopi, temuč tudi v tem obziru škodljiv, ker zaderžuje potrebni telesni pot, kateri je vsemu organizmu jako potreben.

Ravno tako je tudi snaženje vnanje kože pri novorojencu potrebno in sicer precej po rojstvu, kajti jako je očesu škodljivo, ako ni okoli njega koža zadosti umita. Oči naj se s čisto, mehko gobico prav skerbno omijejo. Merzla voda je kakor merzel zrak na dvojni način škodljiva: prvič zato, ker se dete lahko prehladi in prehlajenje očem jako škoduje in drugič zato, ker ona oči in kože dosti ne očisti.

Potem, ko se je dete dostojno opralo, se mora v gorko perilo zaviti in vedno na gorkem imeti. Pa bo morda kdo djal, da se s tim dete pomehkuži. Na to se odgovori, da trenutek pri rojstvu gotovo ni namenjen k vterjevanju človeškega telesa.

Da to ni tako prazna reč, kakor bi si kdo mislil, se lahko iz tega previdi, da so otroci tacih staršev, ki so jih že od mladih nog zanemarjali, dostikrat bolni, posebno pa, da jih oči bolé. Izjeme se tudi tu, kakor postavim: cigansko dete ima le malokdaj bolne oči, in vendar gotovo ni nič prav posebno in izverstno postreženo.

Najnavadnejša bolezen, ktera se detetovih oči prec po rojstvu loti, je blezo sledeča: Čez kakih štiri in dvajset ur ali pa čez dva ali tri dni po rojstvu dete več tako pogosto oči ne odpira, kakor popred. Ako ga začneš na tanko opazovati, boš videl, da se mu je naredil na očeh rudeč robček, in sicer na trepavnicah, ki je vedno večji in večji, in tudi trepavnice pričnejo otekati. Ako ti bo oči odperlo, hitro jih zopet zapre in to je znamenje, da mu je svetloba in luč zoperna. Tedaj je čas, da zadelaš okno, kjer je njegova posteljica, s kakim zelenim ali rujavim zagrinjalom. Ako mu pazljivo in skerbno odpreš oko, boš zapazil, da je belina nekoliko rudeča; tudi bo dete vedno bolj in bolj nemirno in začne kihati. Vse to je začetek bolezni, ktera je dostikrat vzrok, da dete oslepí ali se mu oči kako drugače pokazé.

Kakošna naj bo otroška soba? To je tudi preveč znamenito vprašanje, da bi se kar tako opustilo. Kajti tudi stenine barve so očem ali prijetne, ali pa škodljive. Soba, v kateri otroci prebivajo naj bode prostorna, svetla, in ne ravno preveč nizka, in naj bode tako napravljena, da se svetloba v njej ali lahko povekša ali pa zmanjša. Mračna svetloba je mladim očem jako škodljiva, jih stori proti njej (namreč svetlobi) preobčutljive. Prost razgled posebno na polje ali na vert ali pa v gaj je očem jako koristen in prijeten, ter jim daje moč.

Kar se tiče barvanih sob, so najboljše višnjevo ali zeleno pobarvane; očem neprijetne so rudeče ali bele, ali rumene sobe.

Posteljica detetova naj stoji tako, da ono, ko se zbudi, ne zagleda prec prevelike svetlobe, torej mora biti od okna obernjena. Tacih reči, ki se svetijo ali rožlajo ali kako drugače nepokoj delajo, ni koristno k posteljici na steno obešati, še manj pa k zglavji, tako postavim derdranasto uro, ali druge take reči, kajti otroci so jako radovedni in jih začno gledati in tako se zgodi, da se navadijo po strani gledati in so krivo-gledi.

(Prih. dalje.)

Dopisi in novice.

Iz Gorice. C. k. normalka je sklenila šolsko leto 2. t. m. brez razdelovanja daril, ktera so odpravljena. Izdala se je navadna razredba učencev v italijanskem in slovenskem jeziku. To je v drugo v Gorici, da se je razvrstitev v domačih jezikih priobčila. Slovenskemu razdelku razredbe je naslov: „Napredek učencev c. kr. izgledne glavne šole v Gorici konec šolskega leta 1868“. Slovenskih učencev je bilo 263 z nedeljskimi vred. V IV. r. 70, v III. 75, v II. 53, v I. 46. — V laških razredih je bilo 422 učencev.

Deška šola šteje 220 učencev v štirih razredih; preskušnje so bile 10. t. m. od 9—12 dp. in od 3—6 pp.; deklška 4razredna (I. in II. razr. imate po 2 razdelka) šteje 449 deklic; preskušnje so bile 7. sept., za nedeljski razr. 6. sept. ob zgorej omenjenih urah. — Učiteljev je brez vodja 5, učiteljic 6. — Sklenitev šolskega leta je bila 12. sept., in sicer svečana. Darila so se delila ob 9. uri dop. v novi mestni dvorani (pri mestnem vertu).

V zavodu za gluho-neme je bila 2. t. m. končna preskušnja, ktero je z nazočnostjo počastilo obilo gospôde. Za sklenitev sta govorila dva učenca po ital. in slov. govor „Človek samemu sebi prepuščen“. Vzrejancev je z nedeljskimi vred 54; fantov 36, deklic 18.

(Po „Domovini“.)

Na 2. slovenskem taboru v Žavcu so deležniki med drugimi tudi zahtevali dobrih šol za poljedelstvo, vinstvo, svilstvo in gozdnarstvo, — ljudske šole čisto slovenske, v srednjih učni jezik slovenski, nemščino oziroma italijanščino, ko učni predmet.

Drugi zbor vseh avstrijskih učiteljev v Bernu 25., 26. in 27. preteč. meseca se je še slabše obnesel, nego prvi na Dunaji. Videti je bilo, da si lanski dunajski tovarši sami med seboj niso ostali zvesti. Že prvo vprašanje: „Kaj je ljudska šola po pomenu, v čem je nje namen in ktere so njene naloge“ je vzrokovalo zbranim učiteljem mnogo praznega prepira. Učitelj Leidesdorf iz Dunaja je naj

bolj razglaševal zborove strune, ko je to vprašanje pretresoval in naravnost zametoval rekši, da je sramota za učitelje 19. stotetja, ako se še le sedaj določuje, kaj je pomen, namen in naloga ljudske šole; na te besede so mu rogovileži vpili: „Herunter!“ — „Zurücknehmen!“ — vendar jim jo je mož dobro zarobil in oči zbrisal. Učitelj Guttman iz Pečuja (Fünfkirchen) je tirjal, da naj se pomnožijo šolski nauki in šolske ure. Vodja Singer iz Prage je hotel tudi letos odgovarjati na lansko vprašanje: „ali je ljudska šola to, kar bi imela biti, in če ni, kako bi se dala primerno prenarediti“, toda niso ga pustili, da bi se bil izgovoril. („Er verliess unter heftiger Unruhe die Tribune.“) Tako se je godilo tudi učitelju Bergerju iz Dunaja, ki je zahteval, da naj se ime „ljudska šola“ odpravi. Vodja Köhler iz Dunaja je med drugim djal: „Dvanajst aposteljnov je svet premagalo. Nas je tukaj petnajst sto, od katerih ima vsak en plamenček (Flämmchen) sv. Duha v sebi; in mi bi ne zmagali!“ („Neuer Beifallssturm entlud sich nach diesen Worten.“) Še več takih izrazov je doživel že prvi dan tega učiteljskega zbora.

Češkimi učitelji, ki bi bili radi letošnje šolske praznike v Pragi zborovali, je bilo prvič to zborovanje prepovedano; sedaj jim je sicer dovoljeno, toda prepozno jim je že za letos.

Iz Ljubljane. V 7. seji deželnega zbora je v imenu deželnega odbora gospod dr. Bleiweis poročal o postavi, da se uresniči ravnopravnost slovenskega jezika v šolah in uradnih. Ta načrt postav se zastran šol glasi tako le: „Po vseh ljudskih šolah na Kranjskem je slovenski jezik učni jezik, samo v nemških občinah na Kočevskem bodi učni jezik nemški. V 3. in 4. razredu glavnih šol je nemški, na glavni šoli kočevskega mesta pa slovenski jezik učni predmet. V šoli za učiteljske pripravnike je učni jezik slovenski. Po gimnazijah in v realki naj se podučuje že precej zdaj vsaj polovica učnih predmetov v slovenskem jeziku. V obertniški šoli, ki je v zvezi z realko ali v oni, ki se vprihodnje ustanovi, je učni jezik slovenski“. Ta predlog je bil izročen šolskemu oddelku, v katerem so g. g.: dr. Bleiweis, Grabrijan, Kos, dr. Toman, Svetec, bar. Apfaltrern in Kromer.

— Učiteljem, pevcem in orglavcem povemo, da ima Riharjeva sestra še vse cerkvene in druge napeve, ki so bili že večkrat naznanjeni, in da jih nekaj od teh sedaj tudi po znižani ceni prodaja.

— Danes po sv. maši v stolni cerkvi (ob 8. uri) se prične ob 9. uri v mestni dvorani na Velikem tergu prvi zbor ljudskih učiteljev na Kranjskem. O tem važnem zboru bode naš list govoril drugo pot; danes „Učiteljski Tovarš“ le izpolnjuje svojo veselo dolžnost, da priserčno pozdravlja vse brate učitelje, ki so razumeli njegov klic in glas, in so danes v zboru. Bog jih živi!